

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอนะ

ส่วนที่ 1 : บทสรุป

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้สินค้าเป็นหลักประกันสินเชื่อดังกล่าวข้างต้น พจะสรุปหลักกฎหมายและปัญหาที่เกี่ยวข้อง ได้ดังนี้

1. ผู้จำหน่าย ในเรื่องจำหน่ายมาตรา 747 ป.พ.พ.มิได้กำหนดให้แน่ชัดลงไปว่าผู้จำหน่ายต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินจำหน่ายอย่างไรในเรื่องจำหน่าย (มาตรา 702 ป.พ.พ.) ทำให้เกิดปัญหาต้องตีความว่าผู้จำหน่ายจะต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินจำหน่ายหรือไม่ ซึ่งก็มีนักนิติศาสตร์ตีความแตกต่างกันออกไป ซึ่งสำหรับผู้เขียนเองมีความเห็นว่าผู้จำหน่ายน่าจะเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ตั้งได้กล่าวมาแล้ว

การที่จะทราบว่าผู้จำหน่ายเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ในทรัพย์สินจำหน่ายหรือไม่ จะเป็นเรื่องยุ่งยากมิใช่น้อยหรือในบางกรณีอาจไม่สามารถสืบทราบได้เลย โดยเฉพาะเมื่อทรัพย์สินจำหน่ายเป็นสินค้าซึ่งโดยลักษณะย่อมหมุนเวียนเปลี่ยนมือตลอดเวลา ก่อนที่จะมีการนำมาจำหน่ายสินค้าอาจมีการเปลี่ยนมือมาหลายทอดแล้ว

บางครั้งการที่ไม่อาจทราบถึงกรรมสิทธิ์ได้ อาจเนื่องมาจากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจน ซึ่งต้องอาศัยการตีความเข้ามาช่วย แต่ก็เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้ว การตีความนั้น แต่ละฝ่ายอาจตีความแตกต่างกันออกไปตามเหตุผลของฝ่ายตน จึงหาความแน่นอนไม่ได้ ไม่เหมือนกรณีที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ชัดเจน ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดก็คือเรื่องกรรมสิทธิ์ในสินค้าตามเลตเตอร์ออฟเครดิต (L/C) และทรัสต์รีซีพ (T/R)

ในเรื่องการได้มาซึ่งกรรมสิทธิ์มีมาตรา 1332 ป.พ.พ.บัญญัติคุ้มครองผู้ซื้อทรัพย์สินจากการขายทอดตลาด หรือในท้องตลาด หรือจากพ่อค้าที่ขายของชนิดนั้น ว่าไม่จำเป็นต้องคืนให้แก่เจ้าของแท้จริง เว้นแต่เจ้าของจะชดใช้ราคาที่ยืมมา แต่ในเรื่องจำนำไม่มีบทบัญญัติทำนองนี้ ดังนั้นหากผู้รับจำนำรับจำนำทรัพย์สินจากผู้ไม่มีสิทธิ โดยทั่วไปผู้รับจำนำย่อมต้องคืนทรัพย์สินจำนำแก่เจ้าของแท้จริง โดยไม่มีสิทธิเรียกเอาค่าไถ่ ซึ่งดูจะไม่เป็นธรรมนักหากทรัพย์สินจำนำเป็นสินค้าที่การสืบทราบกรรมสิทธิ์เป็นไปได้โดยยากยิ่ง

2. การส่งมอบทรัพย์สินจำนำ ในเรื่องจำนำมีลักษณะสำคัญตามที่ระบุในมาตรา 747 ป.พ.พ. คือผู้จำนำต้องส่งมอบทรัพย์สินจำนำแก่ผู้รับจำนำเพื่อเป็นประกันการชำระหนี้ ถ้าไม่มีการส่งมอบทรัพย์สินไว้เป็นประกันการจำนำจะมีขึ้นไม่ได้ เพราะการจำนำเป็นอันสมบูรณ์ด้วยการส่งมอบ การส่งมอบต้องเป็นการส่งมอบโดยสมัครใจ รู้ผลในการส่งมอบ และเปิดโอกาสให้ผู้รับจำนำเข้าครอบครองทรัพย์สินจำนำจริง ๆ

วิธีการส่งมอบอาจเป็นการส่งมอบโดยตรง โดยปริยาย (CONSTRUCTIVE DELIVERY) หรือโดยพิธี (SYMBOLIC DELIVERY) ก็ได้ แล้วแต่ลักษณะของทรัพย์สินจำนำ ตลอดจนความสะดวกและความเหมาะสม กรณีเป็นทรัพย์สินทั่วไปที่มีขนาดไม่ใหญ่โตหรือจำนวนไม่มากนักอาจใช้วิธีส่งมอบโดยตรง แต่ถ้าเป็นของใหญ่หรือไม่สะดวกที่จะส่งมอบโดยตรงอาจส่งมอบโดยปริยาย และหากทรัพย์สินจำนำมีจำนวนมากดังเช่นกรณีทรัพย์สินจำนำเป็นสินค้ามีจำนวนมาก อาจต้องใช้วิธีส่งมอบโดยพิธี โดยการส่งมอบทรัพย์สินจำนำอาจกระทำโดยผู้จำนำเองหรือบุคคลภายนอกก็ได้

การส่งมอบทรัพย์สินจำนำบางอย่าง ก่อนที่จะส่งมอบอาจต้องมีการหมาย นับ ซึ่ง ตวง วัด หรือคัดเลือกเสียก่อน เช่นกรณีทรัพย์สินจำนำเป็นสินค้าที่รวมกันอยู่กับสินค้าอื่น ทั้งนี้เพราะการจำนำทรัพย์สินต้องกำหนดให้เป็นที่แน่นอนว่าตกลงจำนำทรัพย์สินสิ่งใดเป็นประกัน

ทรัพย์สินบางอย่างอาจมีการจำนำได้โดยไม่ต้องมีการส่งมอบตัวทรัพย์สินโดยตรง เช่นกรณีสินค้าในคลังสินค้า ซึ่งมีกฎหมายยกเว้นไว้เป็นพิเศษ (มาตรา 777 ป.พ.พ.) แต่มีข้อน่าสังเกตว่าบทบัญญัติกฎหมายในเรื่องดังกล่าวยังไม่ชัดเจนเพียงพอ เช่นกรณีที่กฎหมายกำหนดขั้นตอนการจำนำประทวนสินค้าไว้ 5 ขั้นตอน (ตามมาตรา 777, 780, 781 และ 782 ป.พ.พ.) แต่ได้บัญญัติผลของการ

ที่ไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนดังกล่าวไว้เพียง 2 ขั้นตอนเท่านั้น (ตามมาตรา 780 และ 782 ป.พ.พ.) ทำให้เกิดข้อสงสัยว่าการไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนอื่น ๆ จะมีผลอย่างไร หรือกรณีการจำหน่ายใบรับของคลังสินค้าจะต้องปฏิบัติตามขั้นตอนอย่างไรบ้าง ข้อนี้ก็ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดเจน เพียงแต่ระบุสั้น ๆ ว่าให้สลักหลังอย่างเดียวกับสลักหลังประทวนสินค้า (มาตรา 785 ป.พ.พ.) เท่านั้น เป็นต้น

3. การครอบครองทรัพย์สินจำหน่าย การครอบครองถือเป็นลักษณะอันสำคัญที่สุดของการจำหน่ายซึ่งมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับการส่งมอบการครอบครองทรัพย์สินจำหน่าย เพราะการจำหน่ายจะไม้อาจเกิดขึ้นหรือคงอยู่ได้หากผู้รับจำหน่ายปราศจากการครอบครองทรัพย์สินจำหน่าย

การครอบครองจะต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ 2 ประการคือ การยึดถือ และเจตนาครอบครองหรือยึดถือเพื่อตน

การครอบครองนั้นผู้รับจำหน่ายจะเป็นผู้ครอบครองเองหรือให้บุคคลอื่นครอบครองแทนก็ได้ โดยอาจเป็นกรณีผู้จำหน่ายและผู้รับจำหน่ายตกลงกันตั้งผู้รักษาทรัพย์สิน (ตามมาตรา 749 ป.พ.พ.) หรือเป็นกรณีผู้รับจำหน่ายให้บุคคลอื่นครอบครองทรัพย์สินจำหน่ายแทนก็ได้

ในเรื่องการจำหน่ายสินค้านั้นมีปัญหาพิเศษอยู่ประการหนึ่งคือ ผู้จำหน่ายมีความจำเป็นต้องนำสินค้าที่จำหน่ายออกขาย เพื่อนำเงินมาชำระหนี้แก่ผู้รับจำหน่าย ในทางปฏิบัติจึงจำเป็นต้องให้สินค้าอยู่ในลักษณะที่ผู้จำหน่ายสามารถนำออกขายได้โดยง่าย ซึ่งตามที่ปฏิบัติกันอยู่มักกำหนดให้ผู้จำหน่ายเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินจำหน่ายแทนผู้รับจำหน่าย เพื่อแก้ปัญหาให้การค้าจำหน่ายสิ้นสุด (ตามมาตรา 769 (2) ป.พ.พ. จำหน่ายสิ้นสุดเมื่อผู้รับจำหน่ายยอมให้ทรัพย์สินจำหน่ายกลับคืนไปสู่การครอบครองของผู้จำหน่าย) ซึ่งยังมีข้อถกเถียงกันอยู่ว่าผู้จำหน่ายจะเป็นผู้รักษาทรัพย์สินหรือเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินจำหน่ายแทนผู้รับจำหน่ายหรือไม่ เพราะไม่มีบทบัญญัติกฎหมายรับรองไว้โดยตรง กับทั้งมีข้อวินิจฉัยว่า การให้ผู้จำหน่ายครอบครองทรัพย์สินจำหน่ายอาจทำให้การค้าจำหน่ายสิ้นสุดลงตามมาตรา 769 (2) ป.พ.พ.ได้ เพราะมาตรา 769 (2) ป.พ.พ. มิได้แยกแยะว่าการคืนทรัพย์สินจำหน่ายสู่การครอบครองของผู้จำหน่ายนั้นจะต้องเป็นการคืนด้วยเจตนาอย่างไร หากตีความโดยเคร่งครัดการส่งมอบการครอบครองคืนแก่ผู้จำหน่าย แม้จะด้วยเจตนาให้ครอบครองแทนก็อาจมีผลให้การค้าจำหน่ายสิ้นสุดลงได้ ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นก็นับได้ว่ากฎหมาย

ในเรื่องจำนำนี้ไม่เอื้ออำนวยต่อธุรกิจการค้าขาย เพราะมีข้อขัดข้องในการใช้สินค้าเป็นหลักประกัน ดังที่ได้กล่าวมานี้

4. สิทธิของผู้รับจำนำต่อผู้จำนำ เมื่อรับจำนำแล้ว ผู้รับจำนำมีสิทธิอยู่หลายประการ เช่น สิทธิที่จะยึดทรัพย์สินที่จำนำไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้และค่าอุปการภ์ (มาตรา 758 ป.พ.พ.) สิทธินำดอกผลผลิตินัยจัดสรรชำระดอกเบี้ยและต้นเงิน (มาตรา 761 ป.พ.พ.) สิทธิที่จะเรียกเอาค่าบำรุงรักษาทรัพย์สินจำนำ (มาตรา 762 ป.พ.พ.) สิทธิที่จะบังคับจำนำนำทรัพย์สินออกขายทอดตลาด (มาตรา 767 ป.พ.พ.) เป็นต้น

สิทธิที่จะยึดทรัพย์สินที่จำนำไว้จนกว่าจะได้รับชำระหนี้และค่าอุปการภ์ มีลักษณะคล้ายสิทธิยึดเหนี่ยว ผู้รับจำนำมีสิทธิที่จะยึดของจำนำไว้ได้ทั้งหมดจนกว่าจะได้รับชำระหนี้ครบถ้วน แม้ทรัพย์สินจำนำจะมีส่วนประกอบหลายส่วน หรือทรัพย์สินจำนำจะมีหลายสิ่ง ดังเช่นกรณีการจำนำสินค้าจำนวนมากเป็นประกันหนี้ ผู้จำนำจะขอลงสินค้าบางจำนวนออกไปไม่ได้ แม้จะได้ชำระหนี้บางส่วนแล้วก็ตาม

สิทธินำดอกผลผลิตินัยจัดสรรชำระดอกเบี้ยและต้นเงิน ผู้รับจำนำไม่เพียงมีสิทธิที่จะบังคับชำระหนี้เอาจากตัวทรัพย์สินจำนำเท่านั้น แม้ในส่วนของดอกผลกฎหมายก็ให้สิทธิผู้รับจำนำที่จะนำมาจัดสรรชำระหนี้ได้ แต่ทั้งนี้ต้องเป็นดอกผลผลิตินัยเท่านั้น หากทรัพย์สินจำนำเกิดมีดอกผลธรรมดาขึ้น ผู้รับจำนำต้องส่งมอบแก่ผู้จำนำ จะนำมาจัดสรรชำระหนี้ไม่ได้

สิทธิที่จะเรียกเอาค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาทรัพย์สินจำนำ กฎหมายกำหนดให้ผู้รับจำนำมีหน้าที่ต้องรักษาทรัพย์สินจำนำไว้ให้ปลอดภัยและส่งมอบทรัพย์สินจำนำนั้นอย่างเช่นวิญญูชนจะพึงสงวนทรัพย์สินของตนเอง เนื่องจากการที่ต้องยึดถือทรัพย์สินจำนำนี้อาจมีค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษา ผู้รับจำนำจึงมีสิทธิเรียกค่าใช้จ่ายดังกล่าวจากผู้จำนำได้ เพราะทรัพย์สินนั้นเป็นของผู้จำนำซึ่งหากไม่จำนำผู้จำนำก็ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการบำรุงรักษาอยู่แล้ว

สิทธิที่จะบังคับจำหน่ายทรัพย์สินจำหน่ายออกขายทอดตลาด เมื่อหนี้ถึงกำหนดชำระ ถ้าลูกหนี้ไม่ชำระหนี้ กฎหมายให้สิทธิผู้รับจำนำที่จะนำทรัพย์สินจำหน่ายออกขายทอดตลาดนำเงินมาชำระหนี้เสียได้โดยไม่ต้องฟ้องศาล โดยเจ้าหนี้ผู้รับจำนำมีสิทธินำเงินที่ขายทรัพย์สินจำหน่ายมาจัดสรรชำระหนี้ได้จนเต็มจำนวน ถ้าไม่พอก็สามารถเรียกให้ลูกหนี้ชำระหนี้ส่วนที่ขาดได้อีก แต่อย่างไรก็ดีต้องไม่ปรากฏว่าการจำนำนั้นเป็นการจำนำอย่างมีข้อจำกัด เพราะหากตกลงจำนำกันโดยมีข้อจำกัดอย่างไรแล้วก็ต้องบังคับกันไปตามนั้น

5. สิทธิระหว่างผู้รับจำนำด้วยกันเอง กรณีผู้รับจำนำหลายคนรับจำนำร่วมกัน อาจเป็นกรณีเจ้าหนี้ร่วมหรือไม่กี่ได้ ต้องพิจารณาตามพฤติการณ์เป็นเรื่อง ๆ ไป มิใช่ว่าเมื่อให้สินเชื่อกันจะเป็นเจ้าหนี้ร่วมกันเสมอไป และเป็นที่น่าสังเกตว่ากรณีโดยทั่วไปแล้ว ผู้รับจำนำต่างไม่ประสงค์จะเป็นเจ้าหนี้ร่วมกันเพราะหากรวมกันไม่ติดหรือควบคุมกันไม่ได้ย่อมเกิดผลเสียมากกว่าผลดี สำหรับกรณีรับจำนำแยกกันย่อมเป็นเจ้าหนี้แยกกันตามสัดส่วนของทรัพย์สินที่ตนรับจำนำไว้ แต่ก็อาจมีการตกลงกันให้มีสิทธิในหลักประกันเท่าเทียมกันได้ หากข้อตกลงเช่นนั้นมิใช่การก่อตั้งทรัพย์สินสิทธิ แต่เป็นเพียงข้อสัญญาแบ่งเงินที่บังคับได้จากทรัพย์สินที่จำนำเป็นประกันตามสัดส่วนที่ตกลงกันเท่านั้น

การไถ่ถอนทรัพย์สินจำนำกรณีรับจำนำร่วมกัน ลูกหนี้จะต้องชำระหนี้ทั้งหมดที่ค้างชำระต่อเจ้าหนี้ผู้รับจำนำทุกคน หรือต้องได้รับความยินยอมจากเจ้าหนี้ที่รับจำนำด้วยกันหมดทุกคน แต่หากเป็นกรณีรับจำนำแยกกัน ลูกหนี้จะไถ่ถอนทรัพย์สินจำนำสิ่งใดจากผู้รับจำนำรายใดก็ได้ แล้วแต่คู่สัญญาจะตกลงกัน โดยไม่ต้องรับความยินยอมจากเจ้าหนี้อื่น แม้เจ้าหนี้ทั้งหลายจะได้ทำความตกลงแบ่งสัดส่วนจำนวนเงินที่จะบังคับได้จากทรัพย์สินจำนำกันไว้ก็ตาม

กรณีมีการจำนำทรัพย์สินหลายครั้ง ตามปกติย่อมเกิดขึ้นไม่ได้ เพราะการจำนำผู้รับจำนำต้องยึดถือครอบครองทรัพย์สินจำนำไว้ ในขณะที่ใดขณะหนึ่งจึงสามารถจำนำได้เพียงครั้งเดียว แต่กรณีนำทรัพย์สินจำนำไปจำนำซ้ำอาจเกิดขึ้นไม่ได้ในกรณีผู้รับจำนำยอมให้ผู้จำนำครอบครองทรัพย์สินแทน เมื่อใดที่ผู้จำนำเปลี่ยนเจตนาการยึดถือครอบครองเป็นการยึดถือครอบครองเพื่อตนเอง การจำนำเดิมย่อมสิ้นสุดลง การจำนำใหม่ย่อมสมบูรณ์ ผู้รับจำนำเดิมจะไปเรียกเอาทรัพย์สินจำนำคืนไม่ได้ อีกกรณี

หนึ่งคือการจำหน่ายสินค้าในคลังสินค้าซึ่งสามารถจำหน่ายได้หลายครั้ง คือเมื่อจำหน่ายโดยสลักหลังประทวนสินค้าแล้ว อาจจำหน่ายโดยสลักหลังใบรับของคลังสินค้าอีกได้ ซึ่งถือว่าจำหน่ายโดยสลักหลังใบรับของคลังสินค้าเป็นจำหน่ายอันดับสอง แต่หากมีการไถ่ถอนจำหน่ายประทวนสินค้าแล้วมีการสลักหลังประทวนสินค้าอีกครั้งหนึ่ง ข้อนี้ไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ว่าจะถือว่าจำหน่ายใดเป็นจำหน่ายอันดับแรก ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าน่าจะถือว่าจำหน่ายโดยสลักหลังใบรับของคลังสินค้าเป็นจำหน่ายอันดับแรกดังได้กล่าวมาแล้ว

6. สิทธิระหว่างผู้รับจำนำกับบุคคลภายนอก สิทธิของผู้รับจำนำกับเจ้าหนี้อื่นมี มาตรา 758 ป.พ.พ. รับรองอยู่โดยชัดแจ้งว่าผู้รับจำนำชอบที่จะยึดของจำนำไว้ได้ทั้งหมดจนกว่าจะได้รับชำระหนี้และค่าอุปการณครบกัณฑ์ เจ้าหนี้อื่นย่อมไม่มีสิทธิเข้ามายุ่งเกี่ยวกับทรัพย์สินจำนำได้ แต่หากเจ้าหนี้อื่นนั้นเป็นเจ้าหนี้ตามคำนิพากษาข้อมขอให้ยึดของจำนำนั้นชำระหนี้ได้ แต่กรณีเช่นนั้น สิทธิของผู้รับจำนำก็ยังไม่เสียไป ผู้รับจำนำมีสิทธิขอให้นำเงินที่ขายทรัพย์สินจำนำได้มาชำระหนี้ตนก่อนเจ้าหนี้อื่น (มาตรา 287 ป.วิ.พ.)

สำหรับสิทธิระหว่างผู้รับจำนำกับเจ้าของอันแท้จริง กรณีผู้จำนำไม่ใช่เจ้าของทรัพย์สินที่จำนำ เป็นเรื่องที่ต้องพิจารณามาตรา 1336 ป.พ.พ. (สิทธิของเจ้าของกรรมสิทธิ์) เปรียบเทียบกับมาตรา 1303 ป.พ.พ. (สิทธิของผู้รับจำนำ) ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่าถ้าผู้รับจำนำรับจำนำทรัพย์สินไว้จากผู้ที่ไม่ใช่เจ้าของกรรมสิทธิ์ เจ้าของกรรมสิทธิ์มีสิทธิติดตามเอาทรัพย์สินจำนำคืนได้ตาม มาตรา 1336 ป.พ.พ. แต่หากเป็นกรณีเจ้าของกรรมสิทธิ์เป็นผู้จำนำทรัพย์สินเอง จะใช้สิทธิติดตามเอาคืนดังกล่าวไม่ได้ ผู้รับจำนำย่อมได้รับความคุ้มครองตามมาตรา 1303 ป.พ.พ. ทั้งนี้ข้อยกเว้นอยู่ว่าถ้าการที่ผู้จำนำเอาทรัพย์สินมาจำนำได้นั้นเป็นกรณีเจ้าของกรรมสิทธิ์มีส่วนร่วมรู้เห็นในการจำนำหรือประมาทเลินเล่อ เจ้าของกรรมสิทธิ์จะเรียกทรัพย์สินคืนไม่ได้

7. การบังคับตามสิทธิของผู้รับจำนำ

7.1 การบังคับตามสิทธิตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ผู้รับจำนำจะบังคับจำนำโดยขายทอดตลาดทรัพย์สินจำนำเอง หรือฟ้องศาลให้บังคับให้ก็ได้ โดยหากเป็นกรณีฟ้องศาล ผู้รับจำนำจะฟ้องในฐานะเจ้าหนี้สามัญหรือในฐานะเจ้าหนี้จำนำได้ การขายทรัพย์สินจำนำกรณีเป็น

การจำหน่ายทรัพย์สินหลายสิ่ง แม้จะเป็นอำนาจของผู้รับจำนำที่จะขายทรัพย์สินสิ่งใดบ้าง แต่ก็ต้องอยู่ในขอบเขตว่าจะขายทรัพย์สินจำนำเกินจำเป็นไม่ได้

สำหรับการจัดการบังคับจำนำประทวนสินค้าก็ต้องเป็นไปตามบทบัญญัติในเรื่องการเก็บของในคลังสินค้า คือต้องให้นายคลังสินค้าเป็นผู้ขายทอดตลาดให้ สำหรับการบังคับจำนำใบรับของคลังสินค้า แม้จะไม่มีบทบัญญัติให้บังคับจำนำไว้ชัดเจนว่าจะบังคับจำนำได้เช่นเดียวกับกรณีการบังคับจำนำประทวนสินค้า โดยนำเอาวิธีการบังคับจำนำประทวนสินค้ามาใช้บังคับโดยอนุโลม

7.2 การบังคับตามสิทธิตามกฎหมายวิธีสันัญญัติ การบังคับคดีโดยผู้รับจำนำเองไม่ถือว่าทำให้สิทธิของผู้รับจำนำถูกระงับหรือเพิกถอน เพราะย่อมไม่มีความเสียหายใด ๆ เกิดขึ้นแก่ผู้รับจำนำ ส่วนกรณีเจ้าหนี้อื่นเป็นผู้บังคับคดีแม้จะนำยึดทรัพย์สินจำนำไปได้ ผู้รับจำนำก็ร้องขอให้นำเงินที่ขายทรัพย์สินจำนำมาชำระหนี้ตนก่อนได้ตามมาตรา 287 ป.วิ.พ. สิทธิของผู้รับจำนำตามป.วิ.พ. จึงไม่ถูกระงับหรือเพิกถอนแต่อย่างใดและสำหรับกรณีเช่นนี้เมื่อเจ้าหนี้ตามคำพิพากษาอื่นนำยึดทรัพย์สินจำนำ ผู้รับจำนำย่อมไม่อาจร้องขัดทรัพย์สินได้ เพราะทรัพย์สินที่จำนำแม้จะได้นำไว้ก็ยังคงเป็นทรัพย์สินของลูกหนี้ซึ่งอาจถูกยึดได้ตามกฎหมาย

สำหรับสิทธิของผู้รับจำนำตามกฎหมายล้มละลายนั้น ผู้รับจำนำถือเป็นเจ้าหนี้มีประกันประเภทหนึ่ง กรณีผู้รับจำนำฟ้องล้มละลายลูกหนี้ต้องปฏิบัติตามกฎเกณฑ์พิเศษที่ระบุไว้ในนอกเหนือจากกรณีเจ้าหนี้ธรรมดาฟ้องล้มละลาย คือต้องกล่าวในฟ้องว่ายอมสละหลักประกันเพื่อประโยชน์แก่เจ้าหนี้ทั้งหลาย หรือตีราคาหลักประกันในฟ้อง ซึ่งเมื่อหักกับจำนวนหนี้ของตนแล้วเงินยังขาดอยู่เป็นจำนวนไม่น้อยกว่าห้าหมื่นบาทสำหรับกรณีลูกหนี้เป็นบุคคลธรรมดา และห้าแสนบาทสำหรับกรณีลูกหนี้เป็นนิติบุคคล และนอกจากนี้ผู้รับจำนำยังต้องมิได้เป็นผู้ต้องห้ามมิให้บังคับชำระหนี้ เอาแก่ทรัพย์สินของลูกหนี้เกินกว่าตัวทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันอีกด้วย (มาตรา 10 พ.ร.บ.ล้มละลาย) กรณีเจ้าหนี้อื่นเป็นผู้ฟ้องล้มละลายผู้รับจำนำจะยื่นคำขอรับชำระหนี้ไม่ก็ได้ แม้ไม่ยื่นคำขอรับชำระหนี้ สิทธิของผู้รับจำนำเหนือทรัพย์สินจำนำก็ไม่เสียไปแต่มีข้อสังเกตว่าหากบังคับชำระหนี้จากทรัพย์สินจำนำแล้วไม่พอชำระเรียกเอาส่วนที่ขาดจากลูกหนี้ก็ไม่ได้

ส่วนที่ 2 : ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการใช้สินค้าเป็นหลักประกันสินเชื่อดังกล่าวข้างต้น ผู้เขียนพบว่าตัวกฎหมายที่มีอยู่ในปัจจุบันยังไม่สามารถเอื้ออำนวยต่อการใช้สินค้าเป็นหลักประกันสินเชื่อได้อย่างเพียงพอ บางกรณีแม้กฎหมายบัญญัติไว้แล้วก็จริง แต่ปรากฏว่าที่บัญญัติไว้นั้นไม่ชัดเจน การนำมาใช้ต้องอาศัยการตีความ ทำให้เกิดข้อถกเถียงและเกิดความไม่แน่นอน และบางกรณีไม่มีตัวบทกฎหมายที่จะนำมาปรับใช้ได้เลย เนื่องจากหลักประกันจำพวกสินค้ามีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว การนำตัวบทกฎหมายในเรื่องการใช้สิ่งหาริมทรัพย์ทั่วไปเป็นหลักประกันมาปรับใช้กับเรื่องของสินค้า บางครั้งไม่พอเพียง และบางครั้งกลับเป็นอุปสรรคอันสำคัญที่ทำให้ไม่สามารถใช้สินค้าเป็นหลักประกันได้ จากปัญหาต่าง ๆ ดังกล่าวผู้เขียนขอเสนอแนะวิธีการแก้ไขดังนี้

1. ผู้จำหน่าย

ในการจำหน่ายทรัพย์สินทั่วไป ได้กล่าวมาแล้วว่า มาตรา 747 ป.พ.พ.มิได้กำหนดให้แน่ชัดลงไปว่าผู้จำหน่ายต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ทรัพย์สินที่จำหน่ายหรือไม่เหมือนอย่างในเรื่องจำนอง (มาตรา 702 ป.พ.พ.) ผู้เขียนเห็นว่าควรแก้ไขบทบัญญัติมาตรา 747 ป.พ.พ.นี้ให้ชัดเจนว่าผู้จำหน่ายต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์หรือไม่ ถ้าไม่บุคคลใดบ้างที่จะมีสิทธิจำหน่ายทรัพย์สินได้

สำหรับในการจำหน่ายสินค้า เนื่องจากสินค้านี้มีลักษณะพิเศษเฉพาะตัว ที่ต้องมีการซื้อขายหมุนเวียนเปลี่ยนมือตลอดเวลา การที่จะสืบทราบถึงกรรมสิทธิ์เป็นการยากยิ่งกว่าทรัพย์สินธรรมดาหลายเท่าตัวกรณีกำหนดว่าผู้จำหน่ายทรัพย์สินทั่วไปต้องเป็นเจ้าของกรรมสิทธิ์ ในเรื่องสินค้าควรมีข้อผ่อนปรนให้ กล่าวคืออาจกำหนดว่า ในเรื่องของสินค้าผู้ใดมีสิทธิครอบครองผู้นั้นมีสิทธิจำหน่าย เจ้าของของกรรมสิทธิ์สินค้าต้องใช้ความระมัดระวังมิให้การครอบครองสินค้าตกอยู่กับมือบุคคลอื่น ถ้ายอมให้สินค้าตกอยู่กับมือบุคคลอื่นก็ต้องรับรู้ว่าสินค้านั้นอาจถูกนำไปจำหน่ายได้ ซึ่งข้อผ่อนปรนหรือบทบัญญัติคุ้มครองผู้รับจำหน่ายสินค้านี้อาจเดินตามแนวบทบัญญัติในมาตรา 1332 ป.พ.พ. เช่นหากเป็นกรณีที่ผู้รับจำหน่ายรับจำหน่ายสินค้าจากพ่อค้าที่ขายของชนิดนั้น การจำหน่ายก็สมบูรณ์ เจ้าของกรรมสิทธิ์ที่แท้จริงจะมาเพิกถอนสัญญาจำหน่ายและเรียกเอาสินค้าที่จำหน่ายคืน โดยไม่ชำระค่าไถ่ถอนมิได้

2. การส่งมอบทรัพย์สินจำนำ

ในการจำนำสินค้าการส่งมอบนับเป็นปัญหาขงยากประการหนึ่ง เนื่องจากทรัพย์สินจำนำมีจำนวนมาก ไม่สะดวกต่อการขนย้าย หรือต้องเสียค่าใช้จ่ายสูง ไม่คุ้มกับประโยชน์ที่เจ้าหนี้จะได้รับจากการให้สินเชื่อ การส่งมอบทรัพย์สินจำนำที่ปฏิบัติกันอยู่โดยมากใช้การส่งมอบโดยปริยาย (CONSTRUCTIVE DELIVERY) หรือการส่งมอบโดยพิธี (SYMBOLIC DELIVERY) ซึ่งการที่จะถือว่าได้มีการส่งมอบแล้วหรือไม่ ต้องพิจารณาจากความตั้งใจและพฤติการณ์ของคู่สัญญาเป็นเรื่อง ๆ ไป ซึ่งดูจะไม่มี ความไม่แน่นอนนัก เจ้าหนี้ผู้รับจำนำสินค้าไว้อาจสูญเสียหลักประกันได้โดยง่าย เมื่อเจ้าหนี้ไม่มีความมั่นใจว่าตนจะมีหลักประกันที่เพียงพออาจไม่กล้าเสี่ยงให้สินเชื่อ ซึ่งย่อมเป็นผลเสียต่อวงการธุรกิจโดยตรง

ผู้เขียนมีความเห็นว่า น่าจะได้มีการปรับปรุงแก้ไขบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องการส่งมอบทรัพย์สินจำนำให้ชัดเจนขึ้นเพื่อจะได้ไม่ต้องอาศัยการตีความ ซึ่งเป็นวิธีที่ไม่มีความแน่นอนต่อไปอีก หรืออาศัยการตีความช่วยเหลือเฉพาะกรณีจำเป็นจริง ๆ เท่านั้น

และสำหรับในเรื่องการจำนำของในคลังสินค้าซึ่งมีกฎหมายรับรองให้ไม่ต้องมีการส่งมอบตัวทรัพย์สินโดยตรงนั้น ผู้เขียนเห็นว่าควรจะได้มีการทบทวนบทบัญญัติในเรื่องผลของการที่ไม่ปฏิบัติตามขั้นตอนการจำนำ (ตามมาตรา 777, 780, 781 และ 782 ป.พ.พ.) ให้ครบถ้วนตลอดจนควรจะได้ระบุขั้นตอนในการจำนำโดยวิธีสลักหลังใบรับของคลังสินค้าและบูรณสิทธิระหว่างผู้รับจำนำโดยสลักหลังประทวนสินค้าและผู้รับจำนำโดยสลักหลังใบรับของคลังสินค้าให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

3. การครอบครองทรัพย์สินจำนำ

การที่ผู้รับจำนำต้องครอบครองทรัพย์สินจำนำ เป็นข้อยุ่งยากอีกประการหนึ่งในการจำนำสินค้าเป็นประกันสินเชื่อ ซึ่งเป็นปัญหาต่อเนื่องจากเรื่องการส่งมอบทรัพย์สินจำนำ เรื่องการส่งมอบทรัพย์สินจำนำมีปัญหาในเรื่องความไม่สะดวกในการส่งมอบทรัพย์สินจำนำ และในเรื่องค่าใช้จ่ายที่มีจำนวนสูงเกินความจำเป็น ส่วนเรื่องการครอบครองทรัพย์สิน ผู้รับจำนำอาจมีความจำเป็นต้องให้

ผู้จำหน่ายครอบครองทรัพย์สินแทน ด้วยเหตุ 2 ประการ ประการแรกเนื่องจากเพื่อประหยัดค่าใช้จ่ายในการขนย้าย ประการที่สองผู้จำหน่ายมีความจำเป็นต้องนำสินค้าที่จำหน่ายออกขายเป็นประจำ เพราะความจำเป็นในการประกอบธุรกิจค้าขายประการหนึ่ง และเพื่อที่จะนำเงินที่ขายได้มาชำระหนี้อีกประการหนึ่ง

แต่โดยที่ในเรื่องจำหน่ายไม่มีบทบัญญัติกฎหมายรับรองให้ผู้รับจำหน่ายตั้งผู้จำหน่ายเป็นผู้รักษาทรัพย์สินหรือเป็นผู้ครอบครองทรัพย์สินจำหน่ายแทนไว้โดยตรง ซึ่งทำให้เกิดข้อถกเถียงกันดังได้กล่าวมาแล้ว ผู้เขียนเห็นว่าน่าจะได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในมาตรา 749 ป.พ.พ. ให้ผู้รับจำหน่ายสามารถตั้งผู้จำหน่ายเป็นผู้รักษาทรัพย์สินหรือผู้ครอบครองทรัพย์สินจำหน่ายแทนได้ หรือเพิ่มเติมบทบัญญัติในเรื่องจำหน่ายให้โยงเอาบทบัญญัติมาตรา 1380 ป.พ.พ.มาใช้บังคับโดยอนุโลม นอกจากนั้นควรจะได้แก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 769 (2) ป.พ.พ. ให้สอดคล้องกับการแก้ไขดังกล่าวและให้ชัดเจนขึ้น กล่าวคือมิใช่ว่าการให้ผู้จำหน่ายครอบครองทรัพย์สินจำหน่ายจะทำให้การจำหน่ายสิ้นสุดลงทุกกรณี

4. การให้ทรัพย์สินเป็นหลักประกันในลักษณะพิเศษ

ตามป.พ.พ. มีลักษณะการให้สังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกันโดยเจ้าหนี้ไม่ต้องรับมอบและครอบครองทรัพย์สินจำหน่าย อยู่เพียง 2 กรณีคือ กรณีการจำนองสังหาริมทรัพย์ชนิดพิเศษ และการจำหน่ายโดยการสลักหลังประทวนสินค้าและใบรับของคลังสินค้า กรณีสังหาริมทรัพย์เป็นของในคลังสินค้า

ปัญหาการใช้สังหาริมทรัพย์เป็นหลักประกัน โดยสังหาริมทรัพย์นั้น ไม่อาจส่งมอบการครอบครองและให้ผู้รับจำหน่ายครอบครองทรัพย์สินจำหน่าย เคยมีเกิดขึ้นมาแล้วคือเรื่องเครื่องจักร ซึ่งในสมัยก่อนนั้นยังเป็นสังหาริมทรัพย์ที่จดทะเบียนจำนองไม่ได้ การส่งมอบเครื่องจักรเพื่อจำหน่ายไม่อาจทำได้ เพราะลูกหนี้มีความจำเป็นต้องใช้เครื่องจักรในการผลิตสินค้า รัฐบาลสมัยนั้นได้แก้ปัญหาหนี้โดยการตราพระราชบัญญัติจดทะเบียนเครื่องจักร พ.ศ. 2514 ขึ้นเพื่อแก้ปัญหาเฉพาะหน้า แต่มิได้พิจารณาต่อไปว่าสังหาริมทรัพย์อื่น ๆ ของลูกหนี้ผู้ประกอบการค้า เช่นจำพวกสินค้า ซึ่งมีมูลค่ามหาศาล สมควรจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดในวงการธุรกิจการค้าทำนองเดียวกับเครื่องจักรเช่นเดียวกัน

สำหรับในเรื่องการใช้สินค้าเป็นหลักประกัน เนื่องจากสินค้าเป็นสิ่งหามทรัพย์ที่ไม่อาจส่งมอบได้เนื่องจากข้อขัดข้องอันเป็นลักษณะพิเศษเฉพาะตัวตั้งได้กล่าวมาแล้ว อาจแก้ปัญหาโดยการออกกฎหมายพิเศษเพื่อใช้กับการพิจารณาจำนำสินค้าโดยเฉพาะลักษณะเดียวกับการจำนำสินค้าในคลังสินค้า

แต่อย่างไรก็ดี ผู้เขียนเห็นว่าวิธีการแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องจำนำในส่วนที่เกี่ยวกับการส่งมอบทรัพย์สินจำนำ การครอบครองทรัพย์สินจำนำ และการสิ้นสุดของสัญญาจำนำให้ชัดเจนขึ้น เพื่อให้สามารถรองรับการใช้สินค้าเป็นหลักประกันสินเชื่อได้อย่างสมบูรณ์และเหมาะสม โดยในการแก้ไขอาจนำเอาหลักข้อดีของ FLOATING CHARGE ที่มีใช้ในกฎหมายอังกฤษที่ผู้ให้หลักประกันไม่ต้องส่งมอบทรัพย์สินที่เป็นหลักประกันแก่ผู้รับหลักประกันมาพิจารณาประกอบการแก้ไข จะเป็นวิธีการแก้ไขที่เหมาะสมที่สุด

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย